

Enflasyonun üretici boyutu: Üretici fiyatlarının yüksek seyretmesi ne anlama geliyor?

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) bugün açıkladığı verilere göre tüketici fiyat endeksi (TÜFE) yıllık olarak yüzde 25,24 gelerek 15 yılın zirvesine yerleşti.

Yayın Tarihi : 6 Kasım 2018 Salı (oluşturma : 20.09.2019)

Yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) ise yıllık olarak yüzde 45,01 gerçekleşti.

Böylece üretici fiyatları son aylarda sürdürdüğü yüksek seyre devam etti.

Özellikle son birkaç aydır iki veri arasındaki makas açık seyrediyor. Üretici enflasyonu, tüketici enflasyonunun üzerinde bir seyir izliyor.

Bu iki veri arasındaki makasın açık olmasının ve üretici fiyatlarının tüketici fiyatlarından yüksek seyretmesinin ekonomi ile ilgili bize ne anlattığını uzmanlara sorduk.

Maliyet yönlü baskı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) enflasyonu fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış eğilimi olarak tanımlıyor.

Enflasyon, her ay TÜİK tarafından tüketici ve üretici fiyat gelişmelerini gösteren endeksler olarak açıklanıyor.

Genel olarak halk arasında enflasyon dediğimiz zaman ise TÜFE kastediliyor.

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) nedir?

Tüketici tarafından satın alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimleri ölçen endekstir.

Kaynak: TCMB

Ancak son iki aydır TÜFE ve Yİ-ÜFE arasındaki makasın yüksek oranda açılması dolayısıyla üretici fiyatlarındaki enflasyon ekonomi gündemindeki yerini aldı.

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) nedir?

Yurt içinde ticarete konu olmak üzere üretilen tüketim, ara ve sermaye malları ile enerji

sektöründeki fiyat deęişimlerini ölçen endekstir.

Kaynak: TCMB

Bu makas özellikle Eylül ayında çok yükseldi.

TÜİK'in açıkladığı Eylül ayı verilerine göre TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 24,52 oranında artış gerçekleşti.

Yİ-ÜFE'deki yıllık artış oranı ise yüzde 46,15 oldu.

TCMB'nin geçen yılın Aralık ayında Merkezın Güncesi bölümünde yayımladığı raporunda bu makasın öneminden şu şekilde bahsediliyor:

"Üretici fiyatları, tüketici fiyatları üzerindeki maliyet yönlü baskılara ilişkin bir gösterge niteliğindedir. Ancak, ithal maliyet şoklarının yoğun gözlemlendiği dönemlerde iki endeksin artış oranları arasındaki farkın üretici fiyatları lehine açıldığı görülmekte."

TCMB'nin yayımladığı raporda, "petrol fiyatlarının ve döviz kurunun belirgin hareketler gösterdiği dönemlerde" bu makasın üretici fiyatları lehine açılmasının doğal bir durum olduğu vurgulanıyor.

Ağustos ayında Türk Lirasında yaşanan kur şoku, üretici fiyatlarında maliyet yönlü baskı yaratan unsurların başında geliyor.

Enerji fiyatları etkili

Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) başekonomisti Zümrüt İmamoğlu, Yİ-ÜFE'deki yükselişin önemli bir kalemini enerji fiyatlarının oluşturduğunu söylüyor:

"Uzun zamandır enerjide ve elektrikte fiyat artışı olmuyordu; biliyorsunuz bir seçim döngüsünün içinde Türkiye. Ancak son dönemde bu zamlar arka arkaya birkaç ay üst üste geldi.

"ÜFE'nin diğer önemli alt kalemi sanayi ara malı enflasyonu. Bu iki alanda da sene başından beri yükseliş yaşadık. Metaller, mineraller, petrol, sene başından beri yüzde 20-30 arasında yükseldi. Zaten döviz fiyatı arttı, bir de üzerine bizim yaşadığımız kur şoku gelince anormal bir artış yaşandı."

ÜFE'nin Ekim ayı verilerinde, enerji fiyatlarında yüzde 81,61'lik bir yükseliş yaşandığını görüyoruz.

Ara malı fiyatlarındaki yıllık artış yüzde 48,59; sermaye malı fiyatlarındaki artış ise yüzde 43,21 oranını bulmuş durumda.

Türk Lirasının dolara karşı yılın başından beri yaşadığı kaybın oranı ise yüzde 44.

Ham petrolün varil fiyatında ise son bir yılda yüzde 25'e yakın bir yükseliş yaşandı.

Yeditepe Üniversitesi'nin finans alanında öğretim üyesi olan Prof. Dr. Veysel Ulusoy ise üretici fiyatlarındaki bu keskin yükselişin nedenlerini şu şekilde açıklıyor:

"Son birkaç aydan beri, aslında son bir yıldan beri stok değişimlerinin ve yeni yatırımlarla beraber döviz piyasasındaki baskıların üretim yapısını oldukça etkilediğini gözlemliyoruz.

"Bu iç baskılar ve son birkaç aydır süren döviz piyasasında oluşan çalkantılar Yİ-ÜFE'nin yüksek oranlara çıkmasına neden oldu."

'İşsizlikte artışa yol açabilir'

Ulusoy, üretici ve tüketici enflasyonu arasındaki makasın açılmasını ise ekonomideki fiyat dengelerinin oluşmamasına bir kanıt olarak gösteriyor.

Bunun bir 'piyasa başarısızlığı' anlamına geldiğini söyleyen Ulusoy'a göre bu durum özellikle emek piyasasına olumsuz yansıtacak:

"Yİ-ÜFE ve TÜFE oran farklılığı bir dönem sonra emek piyasası gibi diğer piyasalarda oluşacak fiyat/değer dengesini bozacaktır. Yani ürün fiyatlarını piyasaya yansıtmakta zorlanan üreticiler, çalışanların ücretlerini baskılayacak ya da hiçbir artışa gitmeyeceklerdir.

"Daha kötüsü işsizlik oranlarında bir artışa neden olabilecektir bu durum. Zaten son dönemdeki konkordato ilan eden firma sayılarındaki artış bunun resmini ortaya çıkarmaya başladı."

Üretici, maliyet artışını yansıtamıyor

TÜSİAD başekonomisti İmamoğlu da Nisan ayından beri işsizliğin arttığına dikkati çekerek tüketici talebinde de bir düşüşün yaşandığını söylüyor.

İmamoğlu, artırılan tüketici fiyatlarının talebi daha da düşürdüğüne dikkati çekiyor.

Bu durum tüketiciyi daha da küstürmemek için, üreticinin maliyetlerini etiketlere ve raflara tam olarak yansıtamamasına sebep oluyor.

İşsizlik en son olarak Temmuz ayında yüzde 10,8 olarak gerçekleşti.

İmamoğlu, ÜFE ve TÜFE arasındaki makasın bu kadar açılmış olmasını ise "ciddi bir arz şoku" olarak tanımlıyor:

"Arz yönlü bir maliyet şoku var firmaların üzerinde. Üzerine bir de biliyoruz ki döviz cinsinden borçlulukları olduğu için bilanço şoku geliyor. Finansman maliyetleri zaten birden bire arttı. Kredi faizlerinde 11 puanlık bir artış oldu."

REUTERS

'Vergi indirimleri etkisiz kalır'

İmamoğlu'nun işaret ettiği üzere talep tarafında yaşanan daralmanın önüne geçmek için geçtiğimiz hafta içinde Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, altı alanda vergi indirimi açıkladı.

Albayrak, mobilyada uygulanan KDV'de (Katma Değer Vergisi), beyaz eşya ve motorlu araçlarda uygulanan ÖTV'de (Özel Tüketim Vergisi) indirimine gidileceđini belirtti.

Ancak ekonomistler, mali disiplinden uzaklaşma ve büyüme yanlısı bir politika olarak değerlendirdikleri bu adıma temkinli yaklaştı.

Prof. Dr. Veysel Ulusoy, vergi indirimlerinin ağırlıklı olarak lüks ürünlerde yapılmasının ÜFE-TÜFE makasını azaltmakta etkisiz kalacağını düşünüyor.

Yİ-ÜFE'nin yüksek seyretmesinin TÜFE oranlarını eninde sonunda yukarı taşıyacağını söyleyen Ulusoy, makasın açık kalma süresinin uzamasının ise iflas ilan eden firma sayısını artıracığını düşünüyor.

'Stagfasyona varan bir kısır döngü'

Üretici fiyatlarının yüksek seyretmesinin en olumsuz sonucunun, enflasyonist baskı ile piyasa faiz oranlarının yükselmesi olduğunu söyleyen Ulusoy şu uyarıyı yapıyor:

"Bu karşımıza kısır bir döngüyü getirmektedir: Yüksek enflasyon, yüksek faiz, düşük yatırımlar ve durgunluk... Diğer adıyla stagflasyon."

Özge Özdemir

BBC Türkçe

Bu dökümanı orjinal adreste göster

Enflasyonun üretici boyutu: Üretici fiyatlarının yüksek seyretmesi ne anlama geliyor?